

Statsstøtte i forbindelse med forskning på Aalborg Universitet

På baggrund af Erhvervsstyrelsens øgede dokumentationskrav i forbindelse med statsstøtte samt generel øget opmærksomhed omkring overholdelse af statsstøtteregler, er nedenstående notat udarbejdet med henblik på, at give et overblik over statsstøtte i forbindelse med forskning på Aalborg Universitet.

I flere forskningsprojekter støttet af eksterne parter (bl.a. af Erhvervsstyrelsen) pålægges universitetet, som bevillingshaver, ansvaret for overholdelse af statsstøttereglerne. Universitetet har således ansvaret for at sikre, at universitetet ikke selv modtager ulovlig statsstøtte, men også at de virksomheder, universitetet samarbejder med under projektet, ikke modtager statsstøtte enten ved hjælp af midler direkte fra bevillingsgiver eller midler som direkte eller indirekte overføres fra universitetet til de pågældende virksomheder.

Modtager universitetet statsstøtte?

Offentlig finansiering af forskningsinstitutioners forsknings-, udviklings- og innovationsaktiviteter (F&U&I-aktiviteter) betragtes som ulovlig statsstøtte, hvis alle betingelser i TEUF art. 107, stk. 1¹ er opfyldt. Forskningsinstitutionen vil i denne sammenhæng blive betraget som en virksomhed, hvis den udøver økonomisk aktivitet, der består i, at udbyde varer og/eller tjenesteydelser på et bestemt marked (IV). Universitetet kan derfor ikke modtage statsmidler til eller selv medfinansiere en sådan aktivitet. Kommissionen betragter ikke universitetets primære aktiviteter eller videnoverførselsaktiviteter, som værende af økonomisk karakter. Det betyder, at uddannelsesaktiviteter, som udgangspunkt ikke skal betragtes som en økonomisk aktivitet, jf. dog Rammebestemmelsernes punkt 2.1.1, 19 (a). Herudover skal uafhængig forskning og udvikling (FoU²) med det formål, at opnå mere viden og bedre forståelse, herunder forsknings- og udviklingssamarbejde, ikke betragtes som en økonomisk aktivitet. Tilsvarende gælder, at bred formidling af forskningsresultater, herunder i form af undervisning, fri publikation mv. ikke skal betragtes som økonomisk aktivitet. Videnoverførselsaktiviteter vil ikke blive betraget som en økonomisk aktivitet, såfremt de udføres af universitetet eller i samarbejde hermed og hvor fortjenester geninvesteres i universitetets primære aktiviteter. Når universitetet udøver både økonomiske og ikke-økonomiske aktiviteter, vil statsstøttereglerne alene gælde for de omkostninger, der er tilknyttet de økonomiske aktiviteter.³

Giver universitetet statsstøtte til eksterne samarbejdsparter?

Forskningsprojekter (FIK)

Forinden igangsættelse af ethvert forskningsprojekt på universitetet, skal der tages stilling til, om en virksomhed modtager direkte støtte fra en tilskudsgiver og/eller direkte eller indirekte støtte fra universitetet. Direkte støtte skal forstås som overførsel af midler til virksomheden, f.eks. hvis denne modtager støtte fra bevillingsgiver. Indirekte støtte kan være i form af, at universitetet afholder udgifter for

¹ TEUF art. 107, stk. 1 (tidligere art. 87, stk. 1): Bortset fra de i denne traktat hjemlede undtagelser er statsstøtte eller støtte, som ydes ved hjælp af statsmidler under enhver tænkelig form, og som fordrejer eller truer med at fordreje konkurrencevilkårene ved at begunstige visse virksomheder eller visse produktioner, uforenelig med fællesmarkedet i det omfang, den påvirker samhandelen mellem medlemsstaterne

² "FoU-projekt": en operation, der omfatter aktiviteter, som spænder over en eller flere kategorier inden for forskning og udvikling efter den definition, der er givet i disse rammebestemmelser, og som tager sigte på at udføre en udelelig opgave af præcis økonomisk, videnskabelig eller teknisk art med klart foruddefinerede mål (Rammebestemmelsernes punkt 1.3, cc).

³ EF-Rammebestemmelser for Statsstøtte til Forskning og Udvikling og Innovation (2014/C 198/01), punkt 2.1

virksomheden, f.eks. til lokaleleje, eksterne konsulentomkostninger, undervisning, kost og logi, kørsel mv. Både direkte og indirekte støtte til virksomheder, der ydes ved hjælp af statsmidler, er som udgangspunkt ulovlig, hvis støtten fordrejer eller truer med at fordreje konkurrencevilkårene ved at give visse virksomheder en fordel, som kan påvirke samhandlen.⁴ I de tilfælde, hvor den ulovlige støtte opfylder kravene i enten de minimis-forordningen⁵ eller gruppefritagelsesordningen⁶, vil statsstøtten dog alligevel være forenelig med Fællesmarkedet og dermed ikke være i strid med TEUF art. 107, stk. 1. Bevillingsgiver vil oftest henvise til en af de to forordninger i tilsagnet, hvis en af disse undtagelsesbestemmelser kan anvendes i et støttet forskningsprojekt. Universitetet skal desuden selv være opmærksom på, om der foreligger indirekte støtte fra universitetet til en virksomhed, og om den støtte kan gives lovligt under en af de to forordninger.

I de tilfælde, hvor universitetet tilbyder en virksomhed gunstige samarbejdsvilkår, f.eks. i form af videndeling, tildeling af optioner til resultater o.l., er der en risiko for, at dette betragtes som ulovlig statsstøtte.

I det følgende begrundes det, hvordan universitetet sikrer, at de gunstige samarbejdsvilkår, virksomhederne opnår f.eks. i form af videndeling og optioner i forskningsprojekter, ikke medfører ulovlig statsstøtte til de involverede parter:

Der er en gensidig interesse i samarbejder mellem universitetet og virksomheder, idet der sker en videndeling, som er til gavn for både universitetet og de deltagende virksomheder. Universitetet får muligheden for at arbejde med og forske i konkrete problemstillinger hos virksomheden samtidig med, at virksomheden bidrager med en medfinansiering (i form af midler og/eller timer) til et projekt, som har forskningsmæssig interesse for universitetet. Virksomheden får adgang til viden hos universitetet og muligheden for at købe rettigheder til resultater, som kan anvendes direkte i virksomheden.

Virksomhederne får adgang til den viden, der frembringes under projektet, herunder ofte en ret til at købe en ikke-eksklusiv (/eksklusiv) licens til en patenterbar/registerbar opfindelse inden for deres forretningsområde eller en forkøbsret(/køberet) til alle rettighederne til opfindelsen. Derudover gives virksomhederne en ret til en ikke-eksklusiv licens til ophavsretsbeskyttet software inden for virksomhedens forretningsområde. Både købsoptionerne og licenser forhandles på almindelige markedsvilkår.

Herudover får virksomhederne adgang til den viden, som ikke kan beskyttes og som offentliggøres efter aftalte procedurer. Denne viden stilles hermed også til rådighed for samfundet.

Til vurdering af, om der er givet indirekte statsstøtte i form af gunstige samarbejdsvilkår anvendes EF-Rammebestemmelser for Statsstøtte til Forskning og Udvikling og Innovation (2014/C 198/01) punkt 2.2.2:

2.2.2. Samarbejde mellem virksomheder og forskningsinstitutioner

⁴ Jf. TEUF art. 107, stk. 1 og Konkurrenceloven nr. 700 af 18. juni 2013 § 11a. Konkurrenceforvridende støtte i henhold til Konkurrenceloven § 11a vedrører støtte ydet ved hjælp af offentlige midler til fordel for bestemte former for erhvervsvirksomhed. Der er ikke et krav om samhandelspåvirkning i mellem medlemsstaterne iht. de danske regler, men alene krav om påvirkning af konkurrencen i Danmark, hvor art. 107, stk. 1 kræver en samhandelspåvirkning mellem medlemsstaterne. Efter de danske regler, vil der kunne udstedes en påbudsbestemmelse, men de danske regler finder ikke anvendelse, hvis støtten falder under art. 107, stk. 1.

⁵ De minimis-forordningen - Forordning Nr. 1407/2013 af 18. december 2013

⁶ Gruppefritagelsesforordning - Forordning Nr. 651/2014 af 17. juni 2014

(27) Et projekt anses for at være udført via et effektivt samarbejde, hvis mindst to uafhængige parter **forfølger et fælles mål** på grundlag af en arbejdsdeling og i fællesskab **definerer dets omfang, deltager i udarbejdelsen af det, bidrager til gennemførelsen og deler de finansielle, teknologiske, videnskabelig og andre risici**, der er forbundet hermed, samt resultaterne af projektet. En eller flere parter kan afholde alle projektomkostningerne og således fritage andre parter for de finansielle risici. De vilkår og betingelser, som indgår i et samarbejdsprojekt, navnlig for så vidt angår bidrag til dets omkostninger, delingen af risiko og resultater, formidling af resultater, adgang til og regler for fordeling af intellektuelle ejendomsrettigheder, skal være aftalt inden projektets påbegyndelse. Kontraktforskning og levering af forskningstjenester anses ikke for samarbejde.

(28) Hvis samarbejdsprojekter udføres af virksomheder og forskningsinstitutioner eller forskningsinfrastrukturer i fællesskab, antager Kommissionen, at der ikke ydes indirekte statsstøtte til de deltagende virksomheder gennem disse enheder som følge af gunstige samarbejdsvilkår, hvis en af følgende betingelser er opfyldt:

a) de deltagende virksomheder **afholder samtlige omkostninger til projektet**

b) de resultater af samarbejdet, som ikke medfører nogen intellektuelle ejendomsrettigheder, **må formidles bredt**, og enhver rettighed, der følger af forskningsinstitutionernes eller forskningsinfrastrukturernes aktiviteter, **tilfalder fuldt og helt disse enheder**

c) **enhver intellektuel ejendomsrettighed**, som projektet medfører, samt alle hermed forbundne rettigheder tildeles forskellig samarbejdspartnere på en måde, som på passende vis **afspejler deres arbejdsopgaver, bidrag og respektive interesser**, eller

d) forskningsinstitutionerne eller forskningsinfrastrukturerne **modtager en kompensation svarende til markedsprisen** for de intellektuelle ejendomsrettigheder, der følger af aktiviteterne, og som tildeles de deltagende virksomheder, eller som deltagende virksomheder tildeles adgangsrettigheder. Den absolutte værdi af en deltagende **virksomheds bidrag, både finansielle og ikke-finansielle**, til de omkostninger, der vedrører forskningsinstitutionernes eller forskningsinfrastrukturernes aktiviteter, som resulterer i den pågældende intellektuelle ejendomsrettighed, **kan fratrækkes denne kompensation**. (Se punkt 2.2.2, nr. 29. for beregning)

Hvor universitetet deltager i et forskningsprojektsamarbejde med en eller flere eksterne parter, vil parterne forfølge et fælles mål, definere projektets omfang, deltage i udarbejdelsen af det og bidrage til gennemførelsen ved at lægge timer og finansiering. Derudover deles risiko og resultater mellem parterne. De finansielle, teknologiske, videnskabelig risici deles ved, at projektet finansieres af begge parter og ved at parterne ikke påtager sig et kontraktretligt ansvar overfor hinanden, såfremt projektet ikke fører til det ønskede resultat eller projektsresultater ikke kan anvendes. Begge parter løber en risiko, idet ingen ved, om der kommer et konkret udbytte ud af projektet. Derudover deles et eventuelt udbytte mellem parterne, idet begge parter får adgang til den viden og de resultater der genereres i projektet. I tillæg hertil, tildeles virksomhederne optioner på intellektuelle ejendomsrettigheder. Det betyder, at universitetet beholder ejerskabet til alle rettigheder, medmindre de sælges på markedsvilkår til virksomheden. Kommissionen antager i denne forbindelse, at der ikke er tale om statsstøtte, såfremt en af de fire ovenstående betingelser i rammebestemmelserne er opfyldt.

Første del af punkt b) vil altid være opfyldt, idet resultater, som ikke kan beskyttes, frit kan offentliggøres. Derudover vil anden del af punkt b) og punkt c) også være opfyldt, idet b) universitetet beholder ejendomsrettigheder til resultaterne og (c) intellektuelle ejendomsrettigheder i udgangspunktet tilfalder parterne efter intellektuelt bidrag. Såfremt en eller flere virksomheder udnytter aftalte optioner d) overdrager universitetet rettighederne og modtager en godtgørelse, der svarer til markedsprisen for de intellektuelle rettigheder med eventuel justering i forhold til virksomhedens bidrag til projektet.

Indtægtsdækket virksomhed (IV):

Universitetets salg af viden eller tjenesteydelser til en ekstern part, som betaler en fast pris for ydelsen, hvor alle rettigheder til resultaterne overdrages til den eksterne part og hvor resultaterne ikke nødvendigvis kan offentliggøres af universitetet, betragtes som en konsulentopgave og skal udføres i henhold til reglerne for indtægtsdækket virksomhed. Denne type salg af viden eller tjenesteydelser betragtes som en økonomisk aktivitet fra universitetets side og er derfor som udgangspunkt omfattet af art. 107, stk. 1. Samtidig med at universitetet ikke må modtage statsmidler til eller selv medfinansiere en

sådan aktivitet, skal universitetet sikre, at køberen ikke modtager ulovlig statsstøtte. Forud for samarbejdets igangsættelse udarbejdes en aftale, som bl.a. definerer den aftale ydelse og prisen herfor. Til sikring af, at der ikke ydes ulovlig statsstøtte til køberen, skal følgende være opfyldt⁷:

a) forskningsinstitutionen eller forskningsinfrastrukturen leverer sine forskningstjenester eller kontraktforskning til markedspris⁸, eller

b) forskningsinstitutionen eller forskningsinfrastrukturen, hvor der ikke findes noget marked herfor, leverer sine forskningstjenester eller kontraktforskning til en pris, der

— afspejler samtlige af tjenestens omkostninger og generelt omfatter en avance, som fastlægges på basis af den avance, som virksomheder i sektoren normalt anvender for sådanne tjenester, eller

— er resultatet af forhandlinger efter armslængdeprincippet, hvor forskningsinstitutionen eller forskningsinfrastrukturen i sin egenskab af tjenesteydelsesleverandør forhandler sig frem til den størst mulige økonomiske fordel på det tidspunkt, hvor aftalen indgås, og hvor marginalomkostningerne som minimum dækkes.

(26) Hvis ejerskabet eller adgangsrettighederne til den intellektuelle ejendomsret («IPR») forbliver hos forskningsinstitutionen eller forskningsinfrastrukturen, skal markedsværdien heraf fratrækkes fra den pris, der skal betales for de pågældende tjenester.

⁷ EF-Rammebestemmelser for Statsstøtte til Forskning og Udvikling og Innovation (2014/C 198/01) punkt 2.2.1, nr. 25

⁸ Rammebestemmelserne punkt 2.2.1, note (2): *Hvis en forskningsinstitution eller forskningsinfrastruktur leverer en specifik forskningstjeneste til eller for første gang gennemfører kontraktforskning for en given virksomhed på prøve og i en klart afgrænset tidsperiode, vil Kommissionen normalt anse den pris, der bliver opkrævet, som markedsprisen, hvis den forskningstjeneste eller kontraktforskning, der gennemføres, er unik, og det kan dokumenteres, at der ikke er noget marked for den.*